

Tilburg University

Vier koningen in het Jesajaboek

van Wieringen, Archibald L.H.M.

Published in:
Friesch Dagblad

Publication date:
2020

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van Wieringen, A. L. H. M. (2020). Vier koningen in het Jesajaboek. *Friesch Dagblad*, 14.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Vier koningen in het Jesajaboek

Leerhuis
Archibald van Wieringen

Het Bijbelboek Jesaja behoort met zijn 66 hoofdstukken en meer dan 25.000 woorden tot de top tien van grootste Bijbelboeken. Het is een fascinerend tekstueel bouwwerk. Alleen daarom al is niet altijd eenvoudig om als lezer je weg er in te vinden. Het Jesaja-boek verwacht veel van zijn lezer. Dat begint eigenlijk al met het eerste vers, dat als opschrift van het boek fungeert:

Visionen van Jesaja, de zoon van Amots, dat hij geschaand heeft over Juda en Jeruzalem in de dagen van Uzzia, Jotham, Achaz, Hizkia, de koningen van Juda.

In dit opschrift wordt het optreden van Jesaja gekoppeld aan de dagen van vier koningen: Uzzia, Jotham, Achaz en Hizkia. De lezer weet zo dat deze vier koningen belangrijk zijn, dus komt de vraag op waar die koningen dan eigenlijk voorkomen in het Jesajaboek? Dan blijkt dat de vier genoemde koningen maar zelden optreden in de tekst: er als ze al genoemd worden, dan gaat het veelal over hun sterfjaar.

Uzzia, de eerste koning uit de reeks van vier, wordt nergens opgevoerd als personage. Na het boekopschrift komt de naam Uzzia nog maar één keer voor, namelijk in hoofdstuk 6:1:

In het jaar van het sterven van koning Uzzia...

Huidziekte

Uzzia, ook wel Azarja genaamd in andere Bijbelboeken, is een van de weinige koningen over wie het Bijbelboek Koningen positief spreekt (2 Koningen 15:3). Desalniettemin wordt Uzzia geslagen met een soort huidziekte die hem onrein maakt. 2 Koningen 15:4-5 suggereert een verband met het niet verwijderen van de offerplekken. 2 Koningen 26:21-23 ziet het als straf voor het zelf wierook willen branden in de tempel, een handeling die voortgehouden is aan de priesters.

Aan Jotham wordt nog minder aandacht besteed in het Jesajaboek dan aan Uzzia. Na het boekopschrift wordt zijn naam maar één keer genoemd, namelijk in hoofdstuk 7:1:

In de dagen van Achaz, de zoon van Jotham, de zoon van Uzzia...

De naam Jotham dient slechts om Achaz aan te duiden. Omdat Jotham eveneens positief gewaardeerd wordt in het Koningen (2 Kon 15:34), lijkt het erop dat Jesaja's optreden zich niet richt op de positieve geduide tijd van de koningen Uzzia en Jotham.

Maar dat wordt anders met Achaz. Na het

opschrift wordt hij in 7:1 opnieuw geïntroduceerd. Strikt genomen was deze informatie in hoofdstuk 7 niet nodig, omdat zij al bekend was vanuit het boekopschrift, maar het geeft aan dat Achaz, in tegenstelling tot Uzzia en Jotham, wel een echt personage wordt in de tekst. Een persoonsnaam dat in hoofdstuk 7 een eigen agenda voert, wanneer Jeruzalem bedreigd wordt door een vijandige militaire macht, en geen zin heeft om te luisteren naar de profeet Jesaja.

Na hoofdstuk 7 duikt de eigennaam Achaz nog op in hoofdstuk 14:28:

In het jaar van het sterven van koning Achaz...

De dood van een koning is altijd een crisismoment. Hoe zal het verder gaan na deze koning die de Heer wegens zijn weigering om te luisteren als het ware uit het huis van David heeft gezet? Filistea heeft zich niet in te denken dat het van Achazs dood kan profiteren: de verzen 28-32 bevatten een onheilsprofetie over Filistea waarin de dood voor zijn inwoners dreigt. Om te weten

Het einde van de dagen van koning Hizkia komt niet aan de orde in het Jesajaboek

wie Achaz opgevolgd heeft – en of het Davidische koningshuis doorgang heeft gevonden – moet de lezer echter een heel eind doorlezen. De eigennaam Hizkia, de vierde koning uit de reeks, duikt na het opschrift pas op in 36:1:

In het veertiende jaar van koning Hizkia...

Hizkia blijkt dan al veertien jaar koning te zijn. Met terugwerkende kracht accordeert dat met 14:28. Hizkia verkeert in de hoofdstukken 36-37 in een vergelijkbare situatie als zijn vader Achaz: een vijandige legermacht bedreigt Jeruzalem. Maar Hizkia blijkt wel bereid te luisteren naar de profeet Jesaja.

Hizkia's beroerde situatie wordt nog vergroot door zijn eigen ziekte in hoofdstuk 38. Zoals de stad bedreigd is, is de koning ziek. Zoals de stad ontzet wordt, geneest de koning. De twee verhalen over Jeruzalem in de hoofdstukken 36-37 en over koning Hizkia in hoofdstuk 38 zijn als het ware parallel aan elkaar.

Spannend is hier hoofdstuk 38:5, waarin de Heer Hizkia belooft aan zijn dagen vijftien jaar

toe te voegen. Dit betekent dat de lezer zich in 36:1 dus grofweg halverwege de regeerperiode van Hizkia bevindt. Het lijkt of Hizkia's dagen ten einde zijn met de belegering van Jeruzalem en met zijn ziekte, maar de dagen van koning Hizkia zijn nog maar halfweg. Ook het Hizkia-geschrift spreekt dit uit in vers 10, waar Hizkia als in een psalm zingt over *de rest van mijn jaren*.

Ondergang

Als we halverwege iemands levensdagen zijn, wordt impliciet ook aangegeven dat hij dood zal gaan. Maar het Jesajaboek laat de lezer over Hizkia's dood in het ongewisse.

Hoofdstuk 39 heeft een heel andere toon dan de hoofdstukken 36-38. De profeet Jesaja is futuristisch op koning Hizkia, omdat hij alles in Jeruzalem heeft laten zien aan een Babylonische delegatie. Jesaja voorziet in dit gebeuren de ondergang van Hizkia's huis. Hij spreekt in vers 6 over dagen die komen zullen. Maar omdat het vervolgens 7 betrekking heeft op Hizkia's zonen, zijn deze dagen niet zomaar de dagen van koning Hizkia, zoals deze vermeld staan in het boekopschrift. Er zijn bijvoorbeeld dagen die *daarna* komen, voorbij aan de dagen der koningen.

Maar over het wanneer van deze nieuwe dagen ontvangt de lezer geen informatie. In tegenwoordig, hoofdstuk 39 sluit in vers 8 af met een bevredigende uitspraak van Hizkia:

„...want er mogen wrede en waarheid zijn in mijn dagen.”

Het einde van de dagen van koning Hizkia komt niet aan de orde in het Jesajaboek. Sterker, ze lijken gewoon door te gaan en voorspoedig te zijn met vrede en waarheid.

Waar starten die dagen, voorbij aan de koningen uit het boekopschrift? Direct na hoofdstuk 39. In 40:1 is sprake van troost na een periode van straf en ellende. Dat sluit niet aan op de situatie van vrede en waarheid in Hizkia's dagen en kan dus alleen maar betrekking hebben op de dagen daarna, zoals vermeld in 39:6.

Dit heeft een belangwekkende consequentie: de (Babylonische) ballingschap, zoals aangekondigd in 39:6, is in het Jesajaboek alleen aanwezig als niet-beschreven: de ballingschap zelf wordt niet beschreven in de tekst van het Jesajaboek, maar zij is er wel aanwezig, stilzwijgend.

Zij bevindt zich tussen 39:8 en 40:1. Omdat zij niet beschreven is, gaat de lezer in één sprong van koning Hizkia naar de dagen voorbij aan de koningen, inclusief de ballingschap waarmee hun dagen beëindigd zijn. Een uitdagende sprong. Ook voor de lezer.

Vijf auteurs De Bijbel door

In de rubriek *Leerhuis* duiken vijf specialisten samen met de lezer wat dieper in Bijbelteksten en hun betekenis. Niet meditatief of moraliserend, maar ambachtelijk. Wat staat er nou eigenlijk precies, wat is de context en wat betekent het? De auteurs zijn:

Lody van de Kamp (1) is rabbin (onder meer in Londen, Den Haag, Amsterdam, Rotterdam), was lang politicus en adviseur bij het CDA en tegenwoordig vooral actief als schrijver en publicist.

Archibald van Wieringen (2) is hoogleraar Oude Testament aan de Tilburg School of Catholic Theology (TST) en priester van het bisdom Haarlem-Amsterdam.

Annelieke Wammar-van den Berg (3) is predikant in de Protestantse Gemeente te Heeg.

Eep Talstra (4) is emeritus hoogleraar Oude Testament aan de Vrije Universiteit.

Jan Krans (5) is nieuwtestamenticus, verbonden aan de Faculteit Religie en Theologie (VU) en aan de Protestantse Theologische Universiteit (PTHU).

Volgende week ds. Annelieke Wammar-van den Berg, over vreugde als vrucht van de Geest (Lucas 15)